

Dr hab., prof. APS Maciej Tanaś
Katedra Dydaktyki i Pedagogiki Medialnej
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

RECENZJA

OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH I AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ

Pani dr Agnieszki Iwanickiej

ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

Przekazany do recenzji materiał dokumentujący zawiera: autoreferat Pani dr Agnieszki Iwanickiej wraz z wnioskiem habilitacyjnym i wykazem osiągnięć, dane wnioskodawczyni oraz dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki uzyskany na WSE UAM w Poznaniu w 2004 r., a także osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

A. Iwanicka: (2020), *Cyfrowy świat dzieci we wczesnym wieku szkolnym. Uwarunkowania korzystania z nowych technologii przez dzieci*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań, ISBN 978-83-232-3579-8, s. 334 (recenzenci wydawniczy: prof. UW, dr hab. Marlena Plebańska, prof. UR, dr hab. Ryszard Pęczkowski).

W przedłożonej do oceny dokumentacji znalazł się również wykaz opublikowanych monografii i rozdziałów w monografiach naukowych istotnych dla oceny dorobku dr Agnieszki Iwanickiej, w tym: jedna monografia pod Jej redakcją, dziewięć autorskich i pięć współautorskich rozdziałów w monografiach wieloautorskich, a także jeden rozdział w podręczniku:

1. Monografie naukowe (inne niż zgłoszona jako osiągnięcie naukowe):

1. Iwanicka A. (red.): (2017), *Edukacyjne i społeczne wyzwania rzeczywistości cyfrowej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.

2. Rozdziały w monografiach naukowych:

1. Iwanicka A., Łukanowska N. (2005), *Wykorzystanie radia i mediów audialnych w edukacji osób z dysfunkcją wzroku*, Materiały konferencyjne, Trzecia konferencja twórczości „Kreatywność kluczem do sukcesu”, Warszawa 21.10.2005.
2. Iwanicka A. (2006), *Radio formatowe w eterze i w sieci*, w: W. Strykowski (red.), *Media a edukacja – od nowych technik nauczania do edukacji wirtualnej*, Wydawnictwo eMPi2, Poznań, s. 651-658.
3. Iwanicka A. (2010), *Kultura popularna kulturą recyklingu – casus muzyki rozrywkowej*, w: P. Dudek, M. Kuś (red.), *Zawartość mediów masowych: od kultury popularnej, przez studia genderowe, do języka komunikowania*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 13-21.
4. Iwanicka A. (2010), *Edutainment – sposób na edukację w dobie kultury popularnej*, w: W. Jakubowski, D. Hejwosz (red.), *Kultura popularna – tożsamość – edukacja*, Impuls, Kraków, s. 305-315.
5. Iwanicka A. (2011), *Kompetencje medialne, a przyszłość zawodowa pokolenia Google*, w: W. Jakubowski, S. Jaskulska (red.), *Kultura mediów, ciało i tożsamość – konteksty socjalizacyjne i edukacyjne*, Impuls, Kraków, s. 165-175.
6. Iwanicka A. (2012), *Cyberprzestrzeń, jako miejsce nowej edukacji medialnej*, w: W. Skrzydlewski, S. Dylak (red.), *Media-Edukacja-Kultura. W stronę edukacji medialnej*, PTTiME, Poznań-Rzeszów, s. 251-261.
7. Iwanicka A., Walter N. (2012), *Zagrożenia socjalizacyjne z internetu, czyli ciemna strona sieci*, w: J. Modrzewski, A. Matysiak-Błaszczyk (red.), *Socjalizacja dysocjacyjna w doświadczeniu indywidualnym i społecznym. Inspiracje teoretyczne i próby pedagogicznych ingerencji*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, Poznań-Kalisz, s.120-138.
8. Iwanicka A. (2013), *Kompetencje medialne absolwentów pedagogiki wobec rynku pracy*, w: J. Morbitzer, E. Musiał (red.), *Człowiek. Media. Edukacja*, Katedra Technologii Mediów Edukacyjnych, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Kraków, s. 146-154.
9. Iwanicka A., Walter N., Kielkiewicz-Janowiak A. (2014), *Media and Information Literacy Policies in Poland (2013)*, ANR TRANSLIT and COST “Transforming Audiences/Transforming Societies”, Paryż, Sorbona, http://ppemi.enscachan.fr/data/media/colloque140528/rapports/POLAND_2014.pdf.

10. Iwanicka A., Walter N. (2015), *Rola organizacji pozarządowych w edukacji medialnej, w wybranych krajach europejskich*, w: A. Ogonowska, G. Ptaszek (red.), *Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych*, Impuls, Kraków, s. 171-185.
11. Iwanicka A. (2016), *Aktywność medialna dzieci w wieku szkolnym a przygotowanie do wejścia w cyfrową rzeczywistość*, w: M. Wrońska (red.), *Mała szkoła w przestrzeni medialnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, s. 61-72.
12. Iwanicka A. (2016), *Świat pod palcami. Dzieci w świecie nowych mediów*, w: N. Walter (red.), *Zanurzeni w mediach. Konteksty edukacji medialnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 77-89.
13. Iwanicka A., Walter N., Kielkiewicz-Janowiak A. (2016), *Mapping Media Literacy in Poland – National Summary*, w: M. Chapman (red.), *Mapping of media literacy practices and actions in EU-28*, European Audiovisual Observatory, Council of Europe, Strasbourg, <https://rm.coe.int/09000001680783500>.
14. Iwanicka A. (2017), *Zabawa w kodowanie, inwestycją w nabywanie kluczowych kompetencji społeczeństwa wiedzy*, w: H. Krauze-Sikorska, M. Klichowski (red.), *Świat małego dziecka. Przestrzeń instytucji, cyberprzestrzeń i inne przestrzenie dzieciństwa*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 349-359.

3. Rozdział w podręczniku:

1. Iwanicka A., Walter N., Pyżalski i in. (2019), *Media cyfrowe a edukacja dziecka*, w: M. Klichowski (red.), *Podręcznik akademicki – Pedagogika Dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań. *Mój wkład w powstanie rozdziału podręcznika polegał na napisaniu wstępu i części rozdziału. Mój wkład procentowy szacuję na 15%.*

W załączonym do dokumentacji wykazie znalazło się również jedno sprawozdania i dwie recenzje publikacji w czasopismach naukowych.

1. Osiągnięcia naukowe (art. 16, ust. 2, pkt. 1 i 2)

Powołując się na art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Pani dr Agnieszka Iwanicka wskazała jako osiągnięcie naukowe będące podstawą do wszczęcia postępowania habilitacyjnego monografię pt.: *Cyfrowy świat dzieci we wczesnym wieku szkolnym. Uwarunkowania korzystania z nowych technologii przez dzieci*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2020, ISBN 978-83-232-3579-8, s. 334

Przedstawiona do oceny praca liczy 334 strony i obejmuje: wstęp, sześć rozdziałów: (1) Funkcjonowanie dzieci w środowisku cyfrowym, (2) Nowe technologie a wspomaganie uczenia się dzieci, (3) Kompetencje cyfrowe a obszary stosowania wybranych narzędzi cyfrowych, (4) Metodologiczne podstawy badań własnych, (5) Funkcjonowanie dzieci w wieku 6-9 lat w cyfrowym świecie. Analiza wyników badań własnych, (6) Wnioski z badań i zakończenie, a także obszerną literaturę oraz streszczenie w języku angielskim. Monografię recenzowali prof. dr hab. Marlena Plebańska z Uniwersytetu Warszawskiego oraz dr hab. Ryszard Pęczkowski, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego. W konsekwencji wskazana przez dr Agnieszkę Iwanicką jako osiągnięcie naukowe, będące podstawą do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, monografia pt.: „*Uczniowskie korzyści z funkcjonowania w rzeczywistości szkolnego pogranicza między światami mediów online i offline*” ma przejrzystą, logicznie uzasadnioną strukturę.

Rozprzestrzeniający się na całym świecie wirus SARS-CoV-2 i pandemia COVID-19 sparaliżowały funkcjonowanie państw. Wprowadzane dla ratowania życia ludzkiego „lockdowny” i reżimy sanitarne uniemożliwiły lub utrudniły funkcjonowanie wielu dziedzin gospodarki oraz ograniczyły i przeobraziły aktywność społeczną i kulturową. Powszechnie dostrzeżono brak systemowych zabezpieczeń, niedostępność sieci informatycznych w wielu placówkach oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych oraz towarzyszący im niski poziom kompetencji informatycznych, informacyjnych i medialnych w wielu środowiskach rodzinnych i nauczycielskich. Większość zajęć dydaktycznych przeniesiono na platformy online. Zmiana, która rozegrała się w okresie kilku ostatnich miesięcy w szkolnictwie, jest rewolucją oświatową. Tradycyjne modele kształcenia musiały zostać zastąpione kształceniem zdalnym, a naprędce modyfikowane tryby organizacyjne i programowe ujawniły wiele słabości systemu oświatowego.

Próba zrozumienia funkcjonowania dziecka we współczesnym świecie bez respektowania roli, jaką w jego życiu odgrywają smartfony, tablety, laptopy i inne media cyfrowe, z góry skazana jest na niepowodzenie. Podobnie - analiza roli i kształtu współczesnej edukacji wyłącznie przez pryzmat jej historycznych doświadczeń, choć inspirująca i niezbędna, bez respektowania funkcji, jakie pełnią w niej najnowsze

technologie, prowadzić musi do opisu fragmentarycznego i ułomnego. Chodzi tu nie tylko o konieczność respektowania roli technologicznych zmian dokonujących się we współczesnej szkole, ale też nagłą potrzebę dostrzeżenia dominującego obecnie rodzaju aktywności ludycznej, komunikacyjnej i poznawczej dziecka. Chodzi wreszcie o wprowadzenie dzieci i młodzieży w świat ludzkiej kultury i wartości zdominowanych coraz bardziej przez komputery i sieci informatyczne, a wkrótce zapewne także: sztuczną inteligencję, robotykę i biotechnologie.

To powód pierwszy, dla którego z zainteresowaniem sięgnąłem do zgłoszonej jako osiągnięcie habilitacyjne książki dr Agnieszki Iwanickiej pt.: *Cyfrowy świat dzieci we wczesnym wieku szkolnym. Uwarunkowania korzystania z nowych technologii przez dzieci*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2020.

Pomimo rosnącego zainteresowania nauk społecznych funkcjonowaniem dzieci i młodzieży w przestrzeni mediów cyfrowych istnieje niewiele prac dotyczących obecności technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji wczesnoszkolnej. Dlatego z zainteresowaniem sięgnąłem po monografię dr Agnieszki Iwanickiej. Ciekawy byłem bardzo punktu widzenia, z jakiego Autorka spoglądała na technologie informacyjno-komunikacyjne oraz ich rolę w procesie nauczania-uczenia się dziecka, na możliwości i zagrożenia, które stwarzają dla jego rozwoju poznawczego, emocjonalnego, ale też fizycznego i społecznego.

Każde narzędzie, którym posługuje się człowiek może być wykorzystane w zróżnicowanych etycznie celach. Seksting, cyberbullying, ryzykowne wyzwania (challenges), wreszcie patostreamy – na naszych oczach przekraczane są przecież granice głupoty, podłości i okrucieństwa. Stąd zapewne uzasadnione obawy o los dziecka oczarowanego i zagubionego w świecie medialnym. Co gorsza - zbyt często stającego się jego ofiarą. Prawdopodobnie dlatego większość podejmowanych współcześnie badań naukowych z zakresu pedagogiki koncentruje się na zagrożeniach bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, ich ochronie przed pomieszczonymi w sieci przerażającymi treściami, przesyceniami wulgaryzmami, bójkami, okaleczaniem i mordami, wreszcie przed bezrozumnymi i często niestety okrutnymi czynami uczestników sieci.

Wybór pola zainteresowań ujawnia postawę poznawczą dr Agnieszki Iwanickiej. **Odwagę wkracza na pole poznawczo atrakcyjne, nieczęsto eksplorowane i jakże ważne dla ludzkiego losu. Uwagę kieruje w sposób rozmyślny na poznanie opinii uczniów we wczesnym wieku szkolnym** (oceniana monografia, s. 11). Uczniów, a nie jedynie dorosłych twórców sieci i komputerów, jak to miało miejsce w wielu dotychczasowych

badaniach dotyczących funkcjonowania dzieci w świecie mediów cyfrowych. **Wybierając oryginalną ścieżkę poznawczą dr Agnieszka Iwanicka zaprojektowała swe badania nie tylko odważnie, ale też mądrze.** Ważne również, że nie ograniczyła się do oddania głosu dzieciom i poznania jak doświadczają one rzeczywistość nasyconą technologią informacyjno-komunikacyjną, ale zebrała również opinie ekspertów i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. **Tym sposobem, przyjmując postawę sędziego rozważającego racje różnych stron procesu nauczania-uczenia się ujawniła pożądane metodologicznie zachowanie badacza.**

Przedłożona do recenzji monografia harmonijnie łączy warstwę teoretyczną i empiryczną. Pierwsza z nich obejmuje trzy rozdziały (s. 17-137) **Studia literaturowe** dotyczące funkcjonowania dzieci w środowisku cyfrowym objęły rozwój dziecka w wieku wczesnoszkolnym przebiegający w środowisku mediów cyfrowych, z przywołaniem z jednej strony tego jak owe media oddziałują na dziecko oraz z drugiej - jak ono z nich korzysta. **Autorka sięgnęła do bogatej literatury polsko- i anglojęzycznej. Uczyniła to kompetentnie, przywołując trafnie ujęcia koncepcyjne** (M. Castells, R. Bolstad, J. Morbitzer, L. Manovich, D. de Kerkchove i inni) **oraz aktualne raporty z badań empirycznych.**

Zainteresowania pedagogiczne skierowały uwagę Autorki na problematykę technologicznego wspomaganie uczenia się dzieci. Stosowne treści znalazły się w drugim z teoretycznych rozdziałów monografii. Dr Agnieszka Iwanicka rzetelnie dokonała konceptualizacji pojęć środki dydaktyczne i multimedia, przedstawiła założenia kształcenia multimedialnego oraz wspomaganego nowymi technologiami, przywołała także pedagogiczne koncepcje konstruktywizmu i konstrukcjonizmu.

W drodze między notion a concept starała się unikać wieloznaczności definiując nie tylko sens pojęć, ale też odkrywając powody, dla których tak ważna z pedagogicznego punktu widzenia jest rola nauczyciela wczesnoszkolnego w rozwoju kompetencji cyfrowych dziecka, jego wkład w to by dziecko nie zagubiło się w świecie nowych mediów lecz wraz z wiekiem mogło stawać się ich sprawnym użytkownikiem i twórcą. Także tu za racjonalnymi i przenikliwymi argumentami stoi porządne odczytanie Autorki w bogatej przecież literaturze. Jej wykaz obejmuje wiele cennych pozycji. Szkoda jedynie, że przeoczono prace Bronisława Siemienieckiego dotyczące pedagogiki kognitywistycznej (2007, 2013), konsensusu między konstruktywizmem a kognitywizmem, czy też napisanej wspólnie z córką Dorotą Siemieniecką „Teorii kształcenia w świecie cyfrowym” (2019).

Głęboko humanistyczne podejście Autorki znajduje wyraz w przekonaniu, że rolą pedagogów i nauczycieli jest to, by nasycona technologią edukacja nie była chłama i bezrozumna. Choć cyfrowa rzeczywistość usiłuje naśladować realny świat, to jest jednak od niego odmienna. Podobnie jak odmienna jest edukacja korzystająca z nowych mediów. Dla dziecka owe dwie rzeczywistości: realna i medialna nie są czymś odmiennym, jak często dla pokoleń osób dorosłych. Przeciwnie oba światy przenikają się wzajemnie lub funkcjonują równolegle. Zawodzą próby ograniczenia korzystania przez dzieci ze smartfonów, tabletów, laptopów i elektronicznych zabawek. Przecięcie owego technologicznego węzła gordyjskiego leży zapewne w jego mądrym wykorzystaniu, a nie w zabranianiu dostępu lub niedostrzeganiu istnienia. Takie racjonalne stanowisko zdaje się podzielać w pełni dr Agnieszka Iwanicka i poczytuję to za dowód dobrego zrozumienia specyfiki arsenału istniejących narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz ich rzeczywistej roli.

W tym właśnie kontekście Autorka podejmuje temat kompetencji cyfrowych dzieci we wczesnym wieku szkolnym. Rozdział rozpoczyna opis cech pokoleniowych podmiotu badań. Habilitantka stosuje wobec interesującej Ją grupy wiekowej określenie „*pokolenie Alpha*” (*dlaczego nie Alfa?*). Dostrzega także wyróżniające owo pokolenie cechy: (1) wcześniejszą interakcję z nowymi technologiami od swych poprzedników, (2) traktowanie nowych mediów jako protez przedłużających zmysły. Ujęcie to prowadzi Autorkę do podjęcia problematyki programowania, jako pierwszego, ważnego kroku nie tylko na drodze do podnoszenia kompetencji cyfrowych i społecznych dziecka, ale też drogi ułatwiającej przyszłe interakcje z urządzeniami wyposażonymi w sztuczną inteligencję. Owo kontekstowe, a równocześnie „*temporalno i rozwojowo wrażliwe*” podejście Autorki pozwala Jej swobodnie, a zarazem kompetentnie poruszać się w obszarze obecnych i możliwych zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji dziecka w wieku wczesnoszkolnym. Dodajmy, że w rozdziale tym Autorka opisuje również Scratch - wizualno-skryptowe narzędzie służące nauce programowania oraz odnosi się do robotów edukacyjnych. Przywołuje także interdyscyplinarny model edukacji STEAM, postrzegając go jako przydatny w edukacji wczesnoszkolnej do rozwiązywania rzeczywistych, życiowych problemów przy wykorzystaniu technologii cyfrowych. Także ten rozdział jest dobrze osadzony w literaturze przedmiotu i ma walory rzetelnej refleksji teoretycznej.

Ma rację dr Agnieszka Iwanicka twierdząc, że nie wystarczy sama obecność mediów w szkole by przyniosły korzyści edukacyjne (s. 139). Zależą one bowiem od wielu czynników. Niezbędna jest nade wszystko pedagogiczna koncepcja ich wykorzystania respektująca potrzeby ucznia. Ponadto konieczne jest posiadanie przez nauczyciela

niezbędnej wiedzy i umiejętności pedagogicznych oraz kompetencji cyfrowych (wolałbym powiedzieć za postulowanym przez UNESCO modelem MEMIC kompetencji informatycznych, informacyjnych i medialnych).

Analizując dostępne, zagraniczne raporty z badań Autorka podkreśla również znaczenie warunków kulturowych i społeczno-ekonomicznych, zbyt często pomijanych w podejmowanych w Polsce analizach (s. 139). Na potrzebę zapewnienia istniejącej luki w badaniach nad małymi dziećmi wskazuje m. in. Sonia Livingstone i Leslie Haddon w opublikowanej w Londynie pracy „EU Kids Online: final report 2009”.

Korzystanie z mediów cyfrowych budzi żywe społeczne zainteresowanie, a naukowy dyskurs nabiera często emocjonalnego, a nie racjonalnego wymiaru. Zwłaszcza, gdy dotyczy on dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. W wielu krajach Unii Europejskiej zaleca się kształtowanie kompetencji cyfrowych od najmłodszych lat, traktując te działania jako metodę przyspieszenia rozwoju ekonomicznego państwa. Bez wątplenia również zdobywana przez dzieci w tym zakresie wiedza, umiejętności i postawy przeciwdziałają zapewne będą ich demencji cyfrowej, bezradności oraz wykluczeniu społecznemu. Równocześnie sprzyjać powinny znalezieniu miejsca pracy oraz aktywności zawodowej i twórczej na nowych, licznych polach zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych. Cyfrowa ekskluzja społeczna zastąpiona miała by być w ten sposób inkluzją. Niezależnie od trafności owych przewidywań nabycie kompetencji cyfrowych przez wszystkie podmioty procesu nauczania-uczenia się (nauczycieli, rodziców i uczniów) powinno sprzyjać dzieciom w realizacji wielu celów życiowych oraz w ich przyszłym, aktywnym uczestnictwie kulturowym, społecznym i ekonomicznym.

Dlatego zapewne zdaniem dr Agnieszki Iwanickiej wiek wczesnoszkolny jest tym okresem, który należy poddać badaniom dla zaplanowania i realizacji takiej edukacji medialnej, która uczyni cyfrowy świat dzieci wartościowym oraz wyposaży ich w stosowne kompetencje (s. 140).

To dojrzałe i odważne podejście spowodowało, że Habilitantka przedmiotem eksploracji uczyniła funkcjonowanie dzieci w wieku wczesnoszkolnym w rzeczywistości cyfrowej oraz kształtowanie ich kompetencji cyfrowych. Nie mniej ważnym celem było również opracowanie katalogu umiejętności cyfrowych, które nauczyciele oraz wybrani eksperci uważają za użyteczne w dorosłym życiu absolwentów (tamże, s. 140). W konsekwencji Autorka sformułowała trzy problemy badawcze: „(1) W jaki sposób dzieci w wieku 6-9 lat postrzegają swoje funkcjonowanie w cyfrowym środowisku? (2) Jakie uwarunkowania korzystnego rozwojowo wykorzystywania nowych technologii w działaniach

dydaktycznych dostrzegają eksperci w odniesieniu do dzieci we wczesnym wieku szkolnym? (3) Jak nauczyciele postrzegają rozwijanie kompetencji cyfrowych przez dzieci w wieku 6-9 lat w kontekście formalnych działań szkoły?” (s. 141). Następnie przyporządkowała im liczne pytania szczegółowe, w trzech przypadkach wyodrębniając jeszcze bardziej szczegółowe. Tym sposobem powstał precyzyjny i rozbudowany systemat problemów badawczych, a podjęta eksploracja jakościowa i ilościowa o charakterze diagnostycznym objęła szeroki wachlarz zagadnień ważnych dla poznania cyfrowego świata dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Łącznie przebadano 30 uczniów (wywiad pogłębiony) oraz 10 ekspertów (wywiad pogłębiony) i 717 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (ankieta).

Porządny opis założeń metodologicznych zawarty jest w rozdziale czwartym, natomiast rzetelna analiza materiału faktograficznego w piątym, a wnioski wynikające z badań w szóstym rozdziale ocenianej monografii. Wiele z nich ma charakter odkrywczy i ujawnia zdolności dostrzegania oraz rozumienia istoty badanych zjawisk, występujących między nimi zależności oraz umiejętności interpretacyjnych. Pożądane predyspozycje badawcze Habilitantki potwierdzają końcowe rozdziały monografii. Każda strona rozdziału zawierającego wnioski z badań, podobnie jak zakończenie, zawiera szereg niezwykle cennych spostrzeżeń, wielokroć o charakterze ogólnym, zawsze jednak uzasadnionych i wyjaśnionych. Autorka ma zresztą świadomość ograniczonej możliwości generalizowania własnych spostrzeżeń ze względu na niereprezentatywność prób (z wyjątkiem grupy nauczycieli). Uzyskany materiał badawczy pozwolił Jej jednak na sformułowanie ważnych zaleceń edukacyjnych dotyczących jakościowej zmiany w zakresie przyszłego funkcjonowania dzieci w nasyconym technologicznie środowisku.

Słowem krótko, **przedstawiona do recenzji monografia porusza temat w mało rozpoznanym jeszcze obszarze badawczym, a równocześnie niezmiernie istotny dla rzeczywistości szkolnej i losu dzieci w wieku wczesnoszkolnym.**

Nie bez znaczenia jest również to, że praca dr Agnieszki Iwanickiej jest zwięźceniem wielu studiów i badań zrealizowanych wcześniej przez Autorkę, dotyczących społecznych i edukacyjnych wyzwań rzeczywistości cyfrowej (także osób z niepełnosprawnością), edukacji medialnej, kulturowych uwarunkowań mediów, komunikacji za pośrednictwem nowych technologii i jej języka, kompetencji medialnych i cyfrowych, zagrożeń internetowych i wielu innych.

Owe studia znalazły swój wyraz w opublikowanych uprzednio artykułach naukowych. Ich lektura pozwala stwierdzić, że cyberprzestrzeń stworzona przez człowieka przy pomocy technologii informacyjno-komunikacyjnych w swym wymiarze edukacyjnym, a także

w odniesieniach kulturowych (kultura popularna, muzyka) i zawodowych (analizy związane z rynkiem pracy) stała się polem badań, po którym Autorka porusza się świadomie i z dużą wprawą. Zebrane na owym polu komputerów, smartfonów, laptopów, tabletów i sieci informatycznych plony mają istotną wartość poznawczą zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym.

Dzieci funkcjonują w obu równoległych, przenikających się, zglobalizowanych przestrzeniach: fizycznej i wirtualnej. Ta pierwsza jest światem życia i śmierci, miłości i rozpacz, przestrzenią odbieraną wszystkimi zmysłami: wzrokiem, słuchem, smakiem, węchem i dotykiem. A jak chcą niektórzy, także zmysłami: nocycepcji, priopriocepcji, odczuwania temperatury, równowagi i odmierzania czasu. Ta druga przestrzeń, sztuczna – umożliwiła przekraczanie odwiecznych barier temporalnych i przestrzennych. To wirtualny świat dźwięków, statycznych i ruchomych obrazów. Cyfrowa przestrzeń oplatająca ziemię siecią ludzkich kontaktów. Wymarzone miejsce twórczości, ale też pole wojen gospodarczych oraz konfliktów ideologicznych i politycznych. Dzieci obecne w obu przestrzeniach narażone są na konflikty polityczne i kulturowe. Internet ich mami, fałszuje obraz świata i – zniewala... Jakie będą tego osobowe, społeczne i kulturowe konsekwencje? Cyfrowa, wirtualna przestrzeń wymaga mądrych działań prawnych, ekonomicznych, a zwłaszcza – pedagogicznych. To właśnie powód, dla którego tak wysoko oceniam przedłożoną do oceny monografię.

Apel dr Agnieszki Iwanickiej sugerujący potrzebę zmiany uproszczonego niestety sposobu postrzegania tego jak dzieci w młodszym wieku szkolnym funkcjonują w cyfrowym świecie dzięki powstaniu tej monografii nie pozostaje jedynie wołaniem o przeciwdziałanie ich ucieczkom w świat nowych technologii, „gdzie bardziej interesują się życiem innych ludzi niż wypełnianiem swojego własnego życia treścią” (s. 308). Apel ten zawiera szereg konkretnych zaleceń dla praktyki edukacyjnej, przeciwdziałających samotności, pustce i zagubieniu dziecka. Słowem rekomendacji wskazujących drogę i zmieniającą jego los.

Uzasadniony jest przeto wniosek o znacznej wartości merytorycznej zrealizowanych badań i przedstawionej w monografii dyskusji ich wyników. Moim zdaniem monografia naukowa pt.: *„Cyfrowy świat dzieci we wczesnym wieku szkolnym. Uwarunkowania korzystania z nowych technologii przez dzieci”*, opublikowana przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2020 roku, zasługuje na lekturę, pozytywną ocenę i uznanie za znaczące, habilitacyjne osiągnięcie naukowe.

2. Aktywność naukowa

Dr Agnieszka Iwanicka należy do tych przedstawicieli młodego pokolenia pedagogów, którzy potrafią skutecznie łączyć pracę naukową z pracą społeczną.

Pracę magisterską na temat „*Wpływ liderów zespołów młodzieżowych na kształtowanie się postawy aktywnego odbiorcy kultury*” napisała pod kierunkiem prof. UAM, dr hab. Wojciecha Skrzydlewskiego (recenzentem był prof. dr hab. Zbyszko Melosik), uzyskując 2.06.1999 r. na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, magisterium z pedagogiki.

Pięć lat później – 25.06.2004 r. – na macierzystym Wydziale UAM uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych również w zakresie pedagogiki. Tematem rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. UAM, dr hab. Wojciecha Skrzydlewskiego (recenzenci: prof. dr hab. Janusz Gajda, prof. dr hab. Wacław Strykowski) był „*Wpływ liderów zespołów młodzieżowych na kształtowanie się postawy aktywnego odbiorcy kultury*”.

Ponadto w 2017 roku odbyła w swej Uczelni studia podyplomowe w zakresie Zintegrowanej Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej.

Z przedstawionego do oceny *Autoreferatu* wynika, że Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu był jedynym miejscem pracy naukowej dr Agnieszki Iwanickiej. Przez niemal pięć lata (1.10.1999-25.06.2007) była doktorantką Wydziału Studiów Edukacyjnych, a od 1.10.2005 do teraz jest adiunktem w Zakładzie Edukacji Medialnej (dawny Zakład Technologii Kształcenia) na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Google Scholar ujawnia (https://scholar.google.com/citations?hl=en&user=RK_HwJAAAAAJ, dn. 12.01.2020) następujące indeksy cytowań prac dr Agnieszki Iwanickiej:

Indeksy cytowań	Wszystkie	Od 2016
Cytowania	36	11
h-indeks	2	1
i10-indeks	1	0

H-indeks prac dr Agnieszki Iwanickiej wynosi 2, a i10-index = 1. Łącznie przywoływanych jest 38 prac. Wśród nich jest 5 cytowanych więcej niż raz oraz trzy cytowane wyłącznie raz. Najczęściej cytowanymi pracami w owym serwisie były prace opublikowane w 2011 roku:

1. A. Iwanicka, Nowe zawody (w sieci) przyszłością dla pedagogów [The new professions (on the Net) as future for educators], „Neodidagmata” 31/32, Poznań 2011, Adam Mickiewicz University Press, pp. 149-159 - aż 23 razy.
2. A. Iwanicka, Kompetencje medialne a przyszłość zawodowa pokolenia Google, w: Kultura mediów, ciało i tożsamość-konteksty socjalizacyjne i edukacyjne, red. A. Iwanicka - W. Jakubowski, S. Jaskulska, Kraków, 2011, Oficyna wydawnicza „Impuls”, s. 165-175.

Dodać należy, że Index Hirscha w innych, uznanych bazach wynosi odpowiednio:

- Researchgate.net – 15 publikacji, 15 cytowań
- Scopus – brak informacji

Zdaniem recenzenta przytaczane wskaźniki nie odzwierciedlają w pełni ani rosnącej jakości merytorycznej prac dr Agnieszki Iwanickiej, ani też ich rzeczywistej, znacznej już liczby.

Dr Agnieszka Iwanicka rzetelnie udokumentowała swój dorobek obejmujący publikacje naukowe, udział w projektach badawczych, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski, działalność organizacyjną i naukową, oraz aktywny udział w konferencjach.

Oprócz zrecenzowanej wyżej monografii w przedłożonej do oceny dokumentacji znalazła się jeszcze jedna książka pod redakcją dr Agnieszki Iwanickiej pt.: *Edukacyjne i społeczne wyzwania rzeczywistości cyfrowej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2017, dziewięć autorskich i pięć współautorskich rozdziałów w monografiach wieloautorskich, a także jeden rozdział w podręczniku.

Aktywność naukowa dr Agnieszki Iwanickiej mieści się w interdyscyplinarnym, acz osadzonym wyraźnie w naukach pedagogicznych nurcie edukacji medialnej. Od wielu już lat traktowana jest ona przez pedagogów jako nowa, kształtująca się zwłaszcza w ostatnich latach subdyscyplina naukowa. Jej dostrzegane przez wielu osobowe, społeczne, kulturowe, a nawet ekonomiczne, medyczne i polityczne znaczenie uwypukliło się zwłaszcza w okresie pandemii. Na gruncie okrzepłej już nieco pedagogiki medialnej zrealizowano wiele badań naukowych w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Jak zatem na tym polu należałoby usytuować pracę naukową dr Agnieszki Iwanickiej? Otóż wyodrębnić można dwa dominujące, acz zazębiające się jej obszary: 1) kultura popularna i oddziaływanie środków masowego oraz cyfrowego komunikowania na człowieka oraz 2) edukacja medialna i

konsekwencje rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych dla funkcjonowanie dzieci i młodzieży (por. Autoreferat, s. 14).

Lektura opublikowanych artykułów naukowych pozwala stwierdzić, że dr Agnieszka Iwanicka porusza się świadomie i z dużą wprawą na pograniczu nauk pedagogicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych (technik informatycznych). Zebrane i opublikowane wyniki badań, podobnie jak Jej autorskie przemyślenia, zawarte w rozdziałach umieszczonych w monografiach, mają istotną wartość poznawczą zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym i świadczą o dobrze „odrobionych lekcjach literaturowych”. Prace te ujawniają pożądane cechy badacza: (1) wrażliwość poznawczą na ważne i aktualne problemy edukacyjne; (2) znaczne już doświadczenie w realizacji ilościowych i jakościowych badań naukowych; (3) ponadprzeciętne zdolności interpretacyjne i dobre pióro. Niezależnie od tego jakie wybiera pole analizy mediów cyfrowych w centrum Jej dociekań zawsze znajduje się człowiek i edukacyjny wymiar jego funkcjonowania. Interpretując wyniki badań wprawnie już sięga do teorii naukowych, poszukując właściwych odniesień społecznych (komunikacja społeczna, zagrożenia osobowe i społeczne) i kulturowych (kultura popularna, muzyka).

Zebrany na owym polu eksploracji przestrzeni komputerów, smartfonów, laptopów, tabletów i sieci informatycznych materiał faktograficzny przedstawia nie tylko w postaci jego trafnego opisu, ale też szuka wyjaśnień tego jak współczesny człowiek postrzega ów cyfrowy świat, jakie niesie on niebezpieczeństwa i jakie stwarza szanse rozwojowe. Staje na stanowisku Wincentego Okonia, Czesława Kupisiewicza, Władysława Zaczyńskiego, Tadeusza Lewowickiego i innych dydaktyków polskich, traktując kształcenie jako proces nauczania-uczenia się, w który zaangażowani są nie tylko uczniowie, ale też nauczyciele i rodzice. Pomimo prowadzenia analiz skomplikowanej wielokroć rzeczywistości cyfrowej nie pozwala na zdominowanie przedmiotu badań własnych przez narzędzia informatyczne - zawsze bada człowieka. To humanistyczne podejście do przedmiotu badań, charakterystyczne dla dobrych prac pedagogicznych jest niewątpliwą zaletą aktywności naukowej dr Agnieszki Iwanickiej.

W ostatnich latach odnotować należy znaczny przyrost prac pedagogicznych, dotyczących pogranicza technik informatycznych i edukacji. Niestety autorzy wielu z nich formułują bezzasadnie pochopne, niesprawdzone sądy, ulegają całkowicie urokowi mediów lub przeciwnie – postrzegają je jako straszliwe zagrożenie. Wydaje się, że wiele opinii niezależnie od pesymistycznego czy optymistycznego nastawienia autorów, jest inspirowane emocjonalnie i często takie właśnie pozostaje na poziomie analizy i interpretacji danych tak w

powszechnymi dyskursie społecznym, jak i niestety akademickim. Oceniając dorobek publikacyjny dr Agnieszki Iwanickiej trzeba stwierdzić, że ujawniła Ona cechę pedagoga rzetelnie zajmującego się funkcjonowaniem dzieci i młodzieży w przestrzeni mediów – rzeczywiste zrozumienie cech arsenału narzędzi informatycznych i ich wartości edukacyjnej. Nie powtarza obiegowych opinii, usiłuje zgłębić eksplorowane pola, formułuje wnioski odważnie i trafnie, respektując przy tym pedagogiczną perspektywę naukową.

Przyjęta postawa poznawcza i wybrany przez dr Agnieszkę Iwanicką kierunek badań napawa optymizmem w kontekście wyzwań, przed jakimi stoi szkoła polska. Bez wątpienia są one obecnie powszechniej dostrzegane i traktowane jako coraz pilniejsze z racji pandemii tak dotkliwej dla sektora edukacji.

Dodajmy, że po uzyskaniu doktoratu dr Agnieszka Iwanicka wygłosiła wykłady na 32 krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych (Warszawa, Poznań, Rzeszów, Wrocław, Gniezno, Toruń, Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Sosnowiec i Leszno). Na pięciu z nich pełniła funkcję sekretarza lub członka komitetu organizacyjnego, zbierając tak użyteczne w przyszłej, samodzielnej pracy naukowej doświadczenia, związane z pozyskiwaniem środków i gromadzeniem środowiska naukowego.

Habilitantka jest wykonawczynią w projekcie wdrożeniowym: program operacyjny „Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”: III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym. Wniosek złożono w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju. Dr Agnieszka Iwanicka przez lata zdobywała doświadczenia w projektach badawczych, jako ich wykonawca. Uczestniczyła w trzech z nich (jeden z nich jest nadal w trakcie realizacji):

1. Ekspert w międzynarodowym projekcie „Media And Information Literacy Policies In Europe” 2013-2014; kier. projektu: prof. Divina Frau-Meigs, Sorbona, Paryż; <http://translit.fr>, patronat: UNESCO, Komisja Europejska (EU). W efekcie powstał raport: Iwanicka A., Walter N., Kielkiewicz-Janowiak A., *Media and Information Literacy Policies in Poland (2013), ANR TRANSLIT and COST “Transforming Audiences/Transforming Societies”*, 2014: http://ppemi.enscachan.fr/data/media/colloque140528/rapports/POLAND_2014.pdf.
2. Wykonawczyni w międzynarodowym projekcie „Media literacy in Europe”, dotyczącym edukacji medialnej w krajach europejskich, 2016 rok. The European Audiovisual Observatory, Partial Agreement of the Council of Europe, kier. projektu: Susanne Nikoltchev). Projekt został zrealizowany.

3. Wykonawczyni w Międzynarodowym Programie Ramowym Unii Europejskiej Horyzont 2020 H2020-SC6-TRANSFORMATIONS-2018-2019-2020 „ySkills”, nr 870612. Okres realizacji: 01.01.2020 – 31.12.2024. Projekt w realizacji.

Dr Agnieszka Iwanicka aktywnie uczestniczy w krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych, w tym w: Zespole Pedagogiki Młodzieży Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (członkini) od 2017 roku, a od 2019 w Zespole Pedagogiki Medialnej przy KNP PAN. Jest również od 2012 r. członkinią Polskiego Towarzystwa Technologii i Mediów Edukacyjnych, a od 2018 pełni funkcję członkini Zarządu. Aktywnie uczestniczy też (od 2014) w pracach Polskiego Towarzystwa Edukacji Medialnej oraz Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Szczególnie chce podkreślić aktywność w kierowanym przeze mnie Zespole Pedagogiki Medialnej działającym przy Sekcji Pedagogiki Medialnej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Ciała te, utworzone z woli KNP PAN, mają do spełnienia ważną rolę w okresie przeobrażeń technologicznych i kulturowych. Dr Agnieszka Iwanicka świetnie odnajduje się w realizacji owych ważnych dla kształtu edukacji i losów człowieka zadań.

W okresie 29.10-03.11.2017 odbyła wizytę studyjną w *Brookdale Community College in Lincroft*, w Stanach Zjednoczonych AP, w trakcie której obserwowała prowadzone na uczelni zajęcia z edukacji wczesnoszkolnej i nowych technologii, odbyła szereg spotkań z pracownikami naukowymi, uczestniczyła też w seminarium wymieniając wiedzę i doświadczenia z zakresu edukacji w Polsce, USA i Chinach.

Istotne dla oceny dorobku Habilitantki jest również podkreślenie Jej aktywności w zakresie współpracy z sektorem społecznym. Otóż dr Agnieszka Iwanicka jest od 2010 r. członkinią Rady Programowej Uniwersytetu Trzeciego wieku w Tarnowie Podgórny, współpracuje również z licznymi instytucjami edukacyjnymi, a w tym:

1. Zespołem Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. Charlesa de Gaulle’a w Poznaniu (od 2013) biorąc udział w panelu dyskusyjnym oraz prowadząc warsztaty tematyczne w ramach obchodów niezwykle ważnej dla podnoszenia kompetencji informatycznych dzieci i młodzieży Światowego Dnia Bezpiecznego Internetu (2015);
2. Zespołem Szkół Komunikacji w Poznaniu (od 2013), gdzie w 2015 r. wygłosiła wykład nt. mechanizmów oddziaływania mediów;
3. Społeczną Szkołą Podstawową nr 1 w Poznaniu, gdzie w 2016 r. wygłosiła dla rodziców wykład z zakresu edukacji medialnej, ze szczególnym uwzględnieniem potencjalnych zagrożeń cyfrowych;

4. Społeczną Szkołą Podstawową nr 4 w Poznaniu, gdzie prowadziła w 2017 r. zajęcia z edukacji medialnej, dotyczące zagrożeń cyfrowych dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym;
5. Zespołem Szkół Łączności w Poznaniu, prowadząc (2017) warsztaty dotyczące e-uzależnień;
6. Kolorowym Uniwersytetem (6 edycja), prowadząc wykład dla uczniów szkół podstawowych na temat: „(Nie)bezpieczne media: jak czytać i tworzyć treści w internecie” (2017);
7. Szkołą Podstawową nr 4 w Poznaniu, realizując wraz ze studentami warsztaty z zakresu edukacji medialnej (2018);
8. Szkołą Podstawową im. Fryderyka Chopina w Skórzewie, gdzie wygłosiła wykład dla rodziców na temat „Bezpieczne korzystanie z internetu” (2018);
9. Szkołą Podstawową nr 74 w Poznaniu, gdzie prowadziła zajęcia dla dzieci na temat „Bezpieczni w internecie” (2019);
10. Szkołą Podstawową nr 2 w Skórzewie, wykład tym razem dla rodziców na temat: „Niebezpieczne zachowania w internecie” (2019).

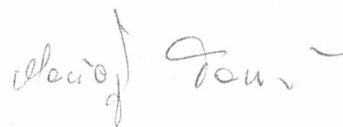
Dr Agnieszka Iwanicka popularyzowała również naukę udzielając wywiadów prasowych („Głos Wielkopolski”, 2017) oraz radiowych (Radio Eska, 2019), a także prowadząc seminarium organizowane przez Publiczną Bibliotekę Pedagogiczną w Poznaniu oraz Wydawnictwo Naukowe UAM na temat „Narzędzia ICT przydatne w edukacji: blogi, vlogi, YouTube, FaceBook i inne aplikacje” (2018). Była wreszcie członkinią Komitetu Naukowego Olimpiady Pedagogicznej oraz prowadziła stronę internetową Ogólnopolskiej Olimpiady Pedagogicznej organizowanej przez Publiczne Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu im. bł. Piątki Poznańskiej. Opiekę merytoryczną nad Olimpiadą sprawował Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przygotowywała również autorskie materiały na stronę internetową, promowała nowe technologie w pracy nauczyciela realizując webinaria i tematyczne szkolenia w Zespole @ktywni – MAC Edukacja, grupujących innowacyjnych dyrektorów szkół i przedszkoli oraz nauczycieli i pedagogów.

Wspomniane wyżej rodzaje działalności potwierdzają rzeczywiste zaangażowanie dr Agnieszki Iwanickiej w popularyzację nauki oraz przejawianie cenionej przez pedagogów postawy społecznika na niwie oświaty.

1. Konkluzja

W moim przekonaniu dorobek naukowy dr Agnieszki Iwanickiej, a zwłaszcza oryginalność monografii pt.: „*Cyfrowy świat dzieci we wczesnym wieku szkolnym. Uwarunkowania korzystania z nowych technologii przez dzieci*” (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2020), a także wartość merytoryczna przedłożonych do oceny autorskich i współautorskich rozdziałów w monografiach naukowych, stanowią cenny wkład Autorki w dziedzinę nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Nadto biorąc pod uwagę całokształt aktywności naukowej, dydaktycznej, społecznej oraz popularyzatorskiej w zakresie pedagogiki i najnowszych technologii, dokonując oceny osiągnięć zgodnie z art. 16.1 Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789), stosując kryteria oceny ujęte w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165) **wnoszę o nadanie dr Agnieszce Iwanickiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika.**

Warszawa, dnia 12 stycznia 2020 roku

